

2019

Надворешна трговија

(скрипта)

Доц. д-р Емилија Митева- Кацарски

Доц. д-р Емилија Митева-Кацарски
НАДВОРЕШНА ТРГОВИЈА

Автор:

Доц. д-р Емилија Митева-Кацарски

Рецензенти:

Проф. д-р Весна Георгиева Свртинов
Доц. д-р Влатко Пачешкоски

Лектор:

Славица Манчева

Уредник:

Доц. д-р Емилија Митева-Кацарски

Техничко уредување:

Доц. д-р Емилија Митева-Кацарски

Издавач:

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

Објавено во е-библиотека:

<https://e-lib.ugd.edu.mk>

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје
339.5(035)
МИТЕВА- Кацарски, Емилија
Надворешна трговија [Електронски извор] : (скрипта) / Емилија
Митева- Кацарски. - Штип : Универзитет "Гоце Делчев", Економски факултет, 2019
Начин на пристап (URL): <http://e-lib.ugd.edu.mk/805>. - Текст во PDF формат, содржи 134 стр. -
Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 19.02.2019. - Фусноти кон текстот. -
Биографски податоци: стр.
134. - Библиографија: стр. 130-133
ISBN 978-608-244-600-4
а) Надворешна трговија - Прирачници
COBISS.MK-ID 109645066

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

Доц. д-р Емилија Митева-Кацарски

НАДВОРЕШНА ТРГОВИЈА

(скрипта)

Штип, 2019

ПРЕДГОВОР

Скриптата „Надворешна трговија“ е наменета, пред сè, за студентите на додипломски студии на Економскиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ од Штип, кои ги изучуваат предметите Меѓународна економија и Надворешна трговија, но можат да ја користат и сите останати кои се заинтересирани за оваа проблематика. Основната ориентација во излагањето на содржината е идентификување на основните карактеристики на современите економски текови во меѓународната размена, новите правила на кои претпочива мултилатералниот трговски систем, како и важноста на инструментите на надворешнотрговската политика.

Во тој контекст, материјалот опфатен во оваа скрипта е поделен на неколку делови:

- Глава I – Теории за меѓународна трговија;
- Глава II – Меѓународни економски трансакции;
- Глава III – Меѓународна трговска регулатива и
- Глава IV – Инструменти на трговската политика.

Во првата глава направена е анализа на теориите за меѓународна трговија, преку чие проучување се настојува да се даде одговор на прашањето зошто земјите тргуваат меѓусебно, односно што е она што го определува обемот, правците и структурата на меѓународната размена. Направена е класификација на теориите почнувајќи од пратеориите како први сфаќања за меѓународната трговија, потоа класичните теории кои биле базирани на многу строги теоретски претпоставки и модерните теории за меѓународната трговија кои ги објаснуваат значајните разлики меѓу реалноста во меѓународната трговија и тврдењата на класичарите.

Во втората глава обработени се карактеристиките на четирите видови економски трансакции во надворешнотрговската размена и тоа: меѓународното движење на стоки, меѓународното движење на услуги, меѓународното движење на капитал и меѓународното движење на работна сила.

Третата глава е посветена на билатералните, регионалните и мултилатералните аспекти на меѓународната размена, особено потенцирајќи го процесот на креирање на мултилатералниот трговски систем, почнувајќи од потпишувањето на Општата спогодба за царини и трговија па сè до неговото институционализирање со формирањето на Светската трговска организација.

Во четвртата глава направена е анализа на инструментите на надворешнотрговската политика и тоа царините и нецаринските бариери. Посебен акцент во оваа глава е ставен на нецаринските бариери како најважен регулативен инструмент на трговската политика на многу земји, посебно на големите и развиени економии.

Авторот

СОДРЖИНА

ГЛАВА 1. ТЕОРИИ ЗА МЕЃУНАРОДНА ТРГОВИЈА	9
1.1. Пратеории за меѓународна трговија.....	9
1.2. Теорија на апсолутни предности	10
1.3. Теорија на компаративни предности	12
1.4. Теорија на факторска расположливост (Хекшер-Олинова теорија)	13
1.5. Модерни теории за меѓународна трговија	15
1.6. Теорија на сличности меѓу земјите.....	16
1.7. Теорија на животен циклус на производитите	17
1.8. Теорија на конкурентски предности на земјите	18
1.9. Теорија на глобално стратешко ривалство	20
1.10. Нова трговска теорија	20
ГЛАВА 2. МЕЃУНАРОДНИ ЕКОНОМСКИ ТРАНСАКЦИИ	23
2.1. Меѓународно движење на стоки.....	23
2.1.1. Форми на извоз и увоз на стоките	27
2.1.2. Редовен извоз и увоз	27
2.1.3. Врзани работи.....	27
2.1.3.1. Компензациони и бартер работи.....	28
2.1.3.2. Активности на доработка, обработка и преработка.....	29
2.1.3.3. Реекспортни и транзитни работи	29
2.1.3.4. Саемски компензациони аранжмани	32
2.1.3.5. Клириншки аранжмани	32
2.1.4. Специфични работи.....	33
2.1.5. Долгорочна производствена кооперација и деловно техничка соработка... ..	34
2.1.6. Деловно техничка соработка – стратешки алијанси	35
2.2. Меѓународна размена на услуги.....	36
2.3. Меѓународно движење на капитал	40
2.3.1. Форми на меѓународно движење на капиталот	41
2.3.1.1. Странски директни инвестиции.....	41
2.3.1.2. Странски портфолио инвестиции (пазар на капитал)	43
2.3.1.2. Заеми и кредити.....	46
2.4. Меѓународен трансфер на технологија	48
2.4.1. Начини на трансфер на технологија.....	51
2.4.2. Начини на плаќање на трансферот на технологија	52
2.4.3. Заштита на интелектуалната сопственост	52
2.5. Меѓународно движење на работна сила.....	53
ГЛАВА 3. МЕЃУНАРОДНА ТРГОВСКА РЕГУЛАТИВА	55
3.1. Билатерални трговски договори	56
3.2. Регионални економски интеграции	58
3.2.1. Видови и нивоа на регионални економски интеграции	59
3.2.2. Ефекти на регионалните економски интеграции	61
3.2.3. Регионални економски интеграции во Европа.....	62
3.2.3.1. Европска унија	62
3.2.3.2. Европска зона на слободна трговија (ЕФТА).....	67
3.2.3.3. Централно европска зона на слободна трговија	69
3.2.3.4. Зона на слободна трговија во Југоисточна Европа-ЦЕФТА 2006.....	72
3.2.4. Регионални економски интеграции во Америка	77
3.2.4.1. Северно Американски договор за слободна трговија (North American Free Trade Agreement-NAFTA).....	77
3.2.5. Регионални економски интеграции во Латинска Америка	80
3.2.5.1. Заеднички пазар на Средна Америка (Central American Common Market)	80
3.2.5.2. Зона на слободна трговија на Латинска Америка (the Latin American Free Trade Association-LAFTA)	81
3.2.5.3. Андска заедница (the Andean Community of Nations).....	81
3.2.5.4. Карипска заедница (CARICOM)	82
3.2.5.5. Заеднички пазар на југот (MERCOSUR).....	83
3.3. Мултилатерално регулирање на меѓународната трговија	85
3.3.1. Општа спогодба за царини и трговија.....	85
3.3.2. Светска трговска организација.....	88
ГЛАВА 4. ИНСТРУМЕНТИ НА ТРГОВСКАТА ПОЛИТИКА	95

4.1.	Концептот на трговскиот протекционизам.....	95
4.2.	Дефинирање и карактеристики на царините	99
4.3.	Дефинирање и карактеристики на нецаринските бариери	102
4.3.1.	Класификација на нецаринските бариери	105
4.3.2.	Традиционални нецарински бариери	107
4.3.2.1.	Увозни квоти	108
4.3.2.2.	Прелевмани	109
4.3.2.3.	Договор за „доброволно“ ограничување на извозот	110
4.3.2.4.	Субвенции.....	111
4.3.2.5.	Јавни набавки	112
4.3.2.6.	Задолжително користење на домашни компоненти	113
4.3.2.7.	Дампинг и антидампиншки мерки	114
4.3.2.8.	Компензаторни мерки.....	116
4.4.	Технички бариери.....	117
4.4.1.	Технички стандарди и стандарди за квалитет на производите	118
4.4.2.	Етикетирање на производите како техничка бариера со потенцијални трговски ефекти	119
4.4.3.	Еколошки бариери и нивното влијание врз трговските текови	120
4.5.	Административни бариери	122
4.5.1.	Законски бариери во меѓународната трговија	122
4.5.2.	Процедурални бариери во меѓународната трговија	124
4.5.2.1.	Царинско вреднување.....	125
4.5.2.2.	Правила за потеклото на стоките.....	126
4.5.2.3.	Санитарни, фитосанитарни и здравствени мерки.....	127
4.5.2.4.	Царински формалности	128
	Користена литература:	130